

omnibus generibus. Primū igitur cuiusmodi sit, quod persuadere cupis, attente est considerandum. Deinde quæ sunt in eo cōmoda omnia diligenter colligemus, & amplificabimus. Contrā uero si qua insunt incommoda, quæcūq; illius animum posse deterrere uidentur, ea aut extenuabimus, aut remouebimus, excogitatis quamplurimis rationibus, & rationum cōfirmationibus, ac locupletationibus. Qui loci incident cōmunes, ad rem accōmodādī sunt, uelut hic incidebat, omnibus rebus insitam esse uim propagandī sui. Item mille morbis, mille casibus atteri genus humanum. Item quàm nihil in hac uita iucundum sine consorte. Item senectutem ac mortem tolerabiliorem fieri, paratis liberis. Postremo uero uidendum quibus argumentationum formis, aut quibus exornationibus ea quæ excogitata sunt, quàm cōmodissime possint explicari.

ERASMVS ROTERODAMVS D. HENRICO AFINIO LYRANO, INSIGNI MEDICO S. D.

VPER dum bibliothecam recenseo doctissime AFINI, uenit in manus oratio quædam olim mihi nihil non experienti, in laudem artis medicæ declamata, contuuo uisum est orationem non optimam optimo dicere medico.

re medico, ut uel tui nominis lenocinio studiosorū cen-
turijs commendetur. Erit hoc interim mei in te animi
qualecunq; documētum, donec dabitur aliud, nostra
necessitudine dignius. Bene uale, Louanij tertio Idus
Mart. Anno millesimo quingētesimo decimooctauo.

DECLAMATIO EIVSDEM IN LAV-
DEM ARTIS MEDICAE.

VO sapius est ars medicinae, medi-
tatis atque elaboratis orationibus
hoc ex loco, apud plerosq; uestrum
prædicata, idēq; à uiris singulari facū-
dia præditis, auditores celeberrimi,
hoc mihi sanè minus est fiducia, me
uel tantæ rei, uel aurium uestrarū expectationi satisfa-
cturum. Neq; enim rem propè diuinam, nostra facile
assequetur infantia, neq; uulgaris oratio de re toties
audita, tædium possit effugere. Verum tamen ne salu-
tari maiorum instituto uidear deesse, qui solenni enco-
mio iuuentutis animos ad huius præclaræ scientiæ stu-
dium, admirationem, amorem, excitandos, accenden-
dos, inflammandosq; censuerunt, experiar & ipse pro
mea uirili (Siquidem me dicēte adiutabit uestra tum
attentio, tum humanitas, fauore candido prosequēs,
quem ad hoc muneris uestra adegit autoritas) medi-
cæ facul-

Attentio.

*Laus per com-
parationem.*

Fides.

ca facultatis dignitatem, auctoritatem, usum, necessita-
tem, non dicam explicare, quod prorsus infiniti fuerit
negotij, sed summatim modo perstringere, ac ueluti
confertissimas locupletissimæ cuiuspiam reginæ opes,
per transfennam, ut aiunt, studiosorum exhibere con-
spectibus. Cuius quidem ea uel præcipua laus est: pri-
mū quod nullis omnino præconijs indiget, ipsa abun-
de per se uel utilitate, uel necessitate commēdata mor-
talibus, Deinde quod toties iam à tam præclaris inge-
nijs prædicata, semper tamen nouam laudum suarum
materiam ingenijs etiam parum fœcundis ex sese sup-
peditat, ut nihil necesse sit eam uulgato more inuidio-
sis illis contentionibus, non sine cæterarum disciplina-
rum contumelia deprædicare. Quin illud magis me-
tuendum, ne domesticas illius dotes, ne germanā ac
natiuam amplitudinem, ne maiestatem humana con-
ditione maiorem, mortalis oratio nō assequatur. Tan-
tum abest, ut uel aliena contumelia, uel ascititijs Rhe-
torum fucis, aut amplificationum præstigijs sit attollē-
da. Mediocrium est formarum, deformiorum compa-
ratione, aut cultus lenocinijs commendari. Res per se
uereq; præclaras, satis est uel nudas oculis ostendisse.
Iam primum enim (ut ad rem festinemus) reliquæ at-
tes, quoniam nulla non magnam aliquam uitæ cōmo-
ditatem attulit, summo quidem in pretio fuere, uerum
medicinæ quondā tam admirabilis fuit humano ge-
neri

neri inuentio, tam dulcis experientia, ut eius autores, *Laus ab ori-*
aut planè pro dijs habiti sint, uelut Apollo, & huius si- *gine.*
lius Æsculapius. Sic enim refert Plinius, singula quos-
dam inuenta deorum numero addiderūt, aut certe di-
uinis honoribus digni sint existimati, uelut Asclepia-
des, quem Illyrici numinis instar receptum, Herculi in
honoribus æquarunt. Non quidem probo quod fe-
cit antiquitas, affectum sanè ac iudicium laudo, quip-
pe quæ recte & senserit, & declararit, docto fidoq; me-
dico nullum satis dignū præmium persolui posse. *A difficultate*
Etenim si quis secum reputet, quàm multiplex in corpori-
bus humanis diuersitas, quanta ex ætatibus, sexu, re-
gionibus, coelo, educatione, studijs, usu uarietas, quàm
infinita in tot milibus herbarum (ne quid interim di-
cam de cæteris remedijs) quæ alibi aliæ nascuntur di-
scrimina, tum quot sint morborum genera, quæ trecē-
ta nominatim fuisse prodita scribit Plinius, exceptis
generum partibus, quarum omnium quàm nullus sit
numerus, facile perpendet, qui tantum norit quot for-
mas in se febris uocabulum complectatur, ut ex uno
cætera æstimentur, exceptis his, qui quotidie noui ac-
crescunt, neq; secus accrescūt, quasi de composito cum
arte nostra bellum suscepisse uideantur, Exceptis uene-
norum plus mille periculis, quorū quot species sunt,
tot sunt mortis genera, totidem remediorum differē-
tias flagitantia, Exceptis casibus quotidianis, lapsuū,
ruinarum,

ruinarum, ruptionum, adustionum, luxationum, uul-
nerum, atq; his cōsimilium, quæ propè cum ipso mor-
borum agmine ex æquo certant. Deniq; qui cogitet,
quanta sit in corporum cœlestium obseruatione diffi-
cultas, quæ nisi cognoris, sæpenumero uenenum erit,
quod in remedium datur. Ne quid interim cōmemo-
rem, sæpe fallaces morborum notas, siue coloris habi-
tum spectes, siue lotij signa rimeris, siue pulsus harmo-
niam obserues, uelut hoc agentibus malis, ut hostem
medicum fallant, & imponant. Tantum undique sese
effundit difficultatum, ut mihi difficile sit omnes uel
oratione prosequi. Sed ut dicere cœperam, has omnes
rerum uarietates studio persequi, obscuritates inge-
nio assequi, difficultates industria peruincere, ac pene-
tratis terræ fibris, excussis undiq; totius naturæ arca-
nis, ex omnibus herbis, fruticibus, arboribus, animan-
tibus, gemmis, ex ipsis deniq; uenenis, cunctis huma-
næ uitæ malis, efficacia quærere remedia, atq; horum
opportunum usum, ex tot autoribus, tot disciplinis,
imò & ab istis sideribus petere, hæc, inquam, tam abdi-
ta rimari cura, tam ardua uiribus animi adipisci, tam
multa memoria complecti, tam necessaria ad salutem
uniuersi mortalium generis in cōmune proferre, non-
ne prorsus homine maius ac planè diuinum quiddā
fuisse uidetur? Absit inuidia uerbis. Liceat id quod ue-
ro uerius est ingenue prædicare. Non me iacto, sed ar-
tem

A simili.

tem ipsam effero. Etenim si dare uitam proprium dei munus est, certe datam tueri, iamque fugientem retinere, deo proximum fateamur oportet. Quanquam ne prius quidem illud, quod nos soli deo proprium esse uolumus, medicorum arti detraxit antiquitas, ut credula, ita gratissima. Nam Æsculapij quidem ope Tyn-
 daridam, & post eum complures ab Orco in lucem redisse credidit. Asclepiades hominem exanimatum, elatum, comploratumque ab rogo domum uiuum reduxisse legitur. Xanthus historicus catulum leonis occisum, præterea & hominem, quem draco occiderat, uitæ redditum fuisse posteris prodidit, herba quam halin nominant. Ad hæc Iuba in Africa quendam herba reuocatum ad uitam testis est. Neque uero laborauerim, si sint apud quos hæc fide careant, Certe (quod agimus) admirationem artis tanto magis implent, quanto magis supra fidem ueri sunt, & immensum esse fate-
 ri cogunt, id quod uero supersit. Quanquam quantum ad eum attinet, qui uitæ redditur, quid refert, utrum anima denuo in artus relictos diuinitus reponatur, an pernitus in corpore sepulta, morbi que uictoris oppressa uiribus, arte cura que medici suscitetur atque eliciatur, iamque certo migratura retineatur? An non penè paria sunt, mortuum restituere, & mox moriturum seruare? At qui permultos nominatim recenset Plinius libro historiae mundanæ septimo, qui iam elati partim in ipso

rogo, partim post dies complusculos reuixerint. Miraculum est, quod paucis dedit casus. Et non magis mirandum, quod quotidie multis largitur ars nostra. Etiam si hanc deo Opt. Max. debemus, cui nihil non debemus, ne quis hæc à me putet arrogantius dicta quam uerius. Complurium morborum ea uis est, ut certa mors sint, nisi præsens adsit medicus, ueluti stupor is, quæ mulieribus potissimum solet accidere, ueluti syncopis profunda, paralysis, apoplexia. Neque desunt ulli uel seculo, uel genti sua in hanc rem exempla. Hic qui mortem ingruentem arte sua depellit, qui uitam subito oppressam reuocat, nonne ceu numen quoddam dextrum ac propitium semper habendus est? Quot censes homines ante diem sepultos fuisse, priusquam medicorum solertia, morborum uires & remediorum naturas deprehenderat? Quot hodie mortalium milia uiuunt ualentibus, qui ne nati quidem essent, nisi eadem hæc ars, & tot nascendi discriminibus remedia, & obstetricandi rationem reperisset? Ad eum statim in ipso uitæ limine, & pariens simul & nascens salutarem medicorum opem miserabili uoce implorat. Horum arti uitam debet, & qui nondum uitam accepit, dum per eam prohibentur abortus, dum mulieri seminis recipiendi retinendi que uis confertur, dum pariendi facultas datur. Quod si uere dictum est illud: Deus est iuuare mortalem, profecto mea sententia, aut nusquam locum habebit.

bibit illud nobile Græcorum adagium : ἀνδρωπῶν ἀν-
 δρωπῶν δαυμόνιον, aut in medico fido probocq; locū ha-
 bebūt, qui non iuuat modo, uerumetiam seruat. An
 non igitur ingratitude ipsa uideat̃ ingrator, ac ipsa
 propè uita indignus, qui medicinam alteram secundū
 deum uitæ parentem, tutricem, seruatricem, uindicem,
 non amet, non honoret, non suspiciat, non ueneretur?
 Cuius præsidij̃s nunquam ulli non est opus. Nam re-
 liquis quidē artibus, nec semper, nec omnes egemus.
 Huius utilitate mortalium omnis uita constat. Nam
 fac abesse morbos, fac omnibus prosperam adesse ua-
 letudinem, tamen hanc qui poterimus tueri, nisi medi-
 cus ciborum salutarium ac noxiorum discrimē, nisi to-
 tius uictus, quam Græci diætā uocant, rationem do-
 ceat? Graue mortalibus est onus senectæ, quam nihi-
 lo magis licet effugere, quàm mortem ipsam. Atq; ea
 medicorum opera multis contingit, tum serius, tū mul-
 to etiam leuior. Neq; enim fabula est quinta, quā uo-
 cant, essentia, senio depulso hominē uelut abiecto exu-
 tio reiuuenescere, cum extent aliquot huius rei testes.
 Neq; uero par est, ut artē improbemus, quod huius
 professione quidam imponunt incautis. Iam non
 corporis tantum, quæ uilior hominis pars est, curā ge-
 rit, imò totius hominis curam agit, etiam si Theolo-
 gus ab animo, medicus à corpore sumit initiū. Siqui-
 dem propter arctissimam amborū inter se cognatio-

Præseruatiua

nem & copulam, ut animi uitia redundant in corpus, ita uicissim corporis morbi animæ uigorem, aut impediunt, aut etiam extinguunt. Quis a que pertinax suarum abstinentiæ, sobrietatis, moderandæ iræ, fugiendæ tristitiæ, uitandæ crapulæ, amoris abijciendi, temperandæ ueneris, atq; medicus? Quis efficacius suadet aegroto, ut si uiuere uelit, & salutarē experiri medici opem, prius animum à uitiorum colluue repurget? Idē quoties uel diætetica ratione, uel ope pharmaceutica bilē atram minuit, labantes cordis uires reficit, cerebri spiritus fulcit, mentis organa purgat, ingenium emendat, memoriæ domicilium sarcit, totumq; animi habitum commutat in melius, nōne per exteriorē, ut uocāt, hominem, & interiorē seruat? Qui phreneticum, lethargicum, maniacum, sideratum, lymphatum restituit, nōne totum restituit hominē? Theologus efficit, ut homines à uitijs resipiscant: at medicus efficit, ut sit qui possit resipiscere. Frustra ille medicus sit animæ, si iam fugerit anima, cui paratur antidotus. Cū impiū hominem subito corripit paralyfis, apoplexia, aut alia quædam præsentanea pestis, quæ uitā prius adimat, quàm uacet de castiganda cogitare uita, hunc qui restituit, alioquin infelicitē in suis sceleribus sepeliendum, nōne quodammodo tum corpus, tum animū ab inferis reuocat? In eum certe locum reponit hominem, ut ei in manu iam sit, si uelit, aternam mortem fugere.

Quid

Quid suadebit lethargico Theologus, qui suadētem nō audiat? Quid mouebit phreneticum, nisi medicus prius atram bilem repurgarit? Pietas cæteræq; uirtutes, quibus Christiana constat felicitas, ab animo potissimum pendent, haud inficior. Cæterum quoniam is corpori illigatus, corporeis organis uelit nolit utitur, fit ut bona pars bonæ mentis à corporis habitu pendeat. Per multos homines infelix corporis temperatura, quam Græci modo κρᾶσις, modo σὺσημα uocant, uelut inuitos ac reclamantes, ad peccādum pertrahit, dum animus infessor frustra moderatur habenas, frustra subdit calcaria, sed equum ferocientem in præcipitium sequi cogitur. Animus uidet, animus audit, sed si oculos occuparit glaucoma, si aurium meatus crassus humor obsederit, frustra uim suam habet animus. Odit animus, irascitur animus, sed plerunque uitiosus humor mentis organa obsidens in causa est, ut oderis quem amore dignum iudices, irascaris cui nolis irasci. Philosophiæ summā in hoc sitam esse fatetur Platon, si rationi pareant affectus: atq; ad eam rem præcipuus est adiutor medicus, hoc agens, ut ea pars hominis uigeat sapiatq; cuius arbitrio geruntur, quæcunq; cum laude geruntur. Si hominis uocabulo censentur indigni, qui pecudum ritu rapiuntur cupiditatibus, huius nominis dignitatem bona ex parte debemus mendicis. Id cum maximum sit in singulis ac priuatis, quā

to præclatius est beneficium, cum id præstatur in principe? Nulla fortuna magis est obnoxia malis huiusmodi, quàm felicissimorum regum. Quos autem rerum tumultus ciet unius hominuli uitiatum cerebrum? Frustra reclamant qui sunt à consilijs, furis ô princeps, ad te redi, ni medicus arte sua neq; uolenti, neq; sentienti suam mentem reddiderit. Si Caligulae fidus adfuisset medicus, non usq; ad pugionum ac uenenorum scriptura in perniciem humani generis insanisset. Atque ob eam sanè causam publica consuetudine receptum est apud omneis orbis nationes, ne princeps usquã gentium agat absque medicis. Proinde cordati principes nulli unquam arti plus honoris habuerunt, quàm medicinæ. Quandoquidem Erasistratus (ut reliquos taxeam) Aristotelis ex filia nepos, ob Antiochum regem sanatum centum talentis donatus est à Ptolemæo huius filio. Quin & diuinæ literæ iubent medico suum haberi honorem, non tantum ob utilitatem, uerum etiã ob necessitatem, ut in cæteros benemeritos ingratus do sit, si quis non agnoscat beneficium, in medicum impietas: quippe qui tanquam beneficij diuini adiutor, id arte sua tuetur, quod optimum nobis & charissimum largitus est deus, uidelicet uitam. Parentibus nihil non debemus, quod per hos uitæ munus accepisse quodammodo uidemur. Plus mea sententia debetur medico, cui toties debemus, quod parētibus semel duntaxat

taxat debemus, si tamen illis debemus. Pietatem debemus his, qui hostem à ceruicibus depulit: & medico non magis debemus, qui pro nobis seruandis cum tot capitalibus uitæ hostibus quotidie depugnat? Reges ceu deos suspicimus, quia uitæ necisq; ius habere creduntur, qui tamen ut possint occidere, certe uitam non aliter dare possunt, nisi quatenus non eripiunt, quem admodum seruare dicuntur latrones, si quem non iugulent, nec aliam tamen uitam dare possunt, quam corporis. At quanto propius ad diuinam benignitatem accedit medici beneficium, hominem iam inferis destinatum, arte, ingenio, cura, fideq; sua, uelut ex ipsis mortis faucibus retrahentis? Alijs in rebus profuisse sit officium, cæterum in certo corporis animiq; periculo seruasse, plusquam pietas est. Adde his quod quicquid in homine magnū est, eruditio, uirtus, naturæ dotes, aut si quid aliud, id omne medicorum arti acceptū feramus oportet, quatenus id seruat, sine quo ne reliqua quidem queant subsistere. Si omnia propter hominē, & hominem ipsum seruat medicus, nimirum omnium nomine gratia debetur medico. Si non uiuit, qui uiuit morbis obnoxius, & uitam salubrem aut reddit, aut tuetur medicus, an non conuenit hunc ceu uitæ parentem agnoscere? Si res exoptanda est immortalitas, hanc medicorum industria quoad licet meditatur, quæ uitam in longum prorogat. Quid enim hic notissima referam

Exempla. feram exempla, Pythagoram, Chryſippum, Platonē,
 Catonem Cenſorium, Antonium Caſtorem, cumq̃
 his innumerabiles, quorum pleriq̃ medicinae obſerua
 tione, uitam ab omni morbo liberam, neq̃ fatiſcente
 ingenij uigore, neq̃ concuſſa memoriae ſoliditate, ne
 que fractis aut labefactatis ſenſibus, ultra centeſimum
 annum prorogarunt: An nō iſthuc eſt immortalita
 tis quam ſperamus, hic iam nunc imaginem quandā
 exhibere: Chriſtus ipſe immortalitatis autor ac uin
 dex unicus, corpus aſſumpſit: mortale quidē illud, ſed
 tamen nullis morbis obnoxium. Crucem nō horruit,
 morbos horruit. An non pulcherrimum fuerit, nos
 principem noſtrū in hoc quoq̃ pro uiribus imitari:
 Apoſtolos, quorum nemo ferē non multam uixit aeta
 tem, caſos legimus, interfectos legimus, aegrotaſſe nō
 legimus. Quocunq̃ pacto hoc illis contigit, certe praer
 ſtat idem ars medicorum, quod illis praerſtitit ſua felici
 tas. Nec enim audiendos arbitror, qui nobis non mi
 nus indocte, quā impudenter ſolent illud obijcere:
 Virtus in infirmitate perficitur, ſomniantes Paulum
 graui capitis dolori fuiſſe obnoxium, cum ille infirmi
 tatem, uel animi tentationem, uel quod uero propius
 eſt, improborum hominum moleſtam inſectationē
 appellet. Atq̃ idem ille Paulus, inter apoſtolicas do
 ctes donum curationis recenſuit. Iam auget & illud nō
 leui argumento medicinae gloriam, quod & Caſarea
 rum

rum legum maiestas, & pontificiarum autoritas sese
 ultro medicorū iudicio submittit, uelut in quæstioni/
 bus pubertatum, partuum ac ueneficiorum. Item in
 quæstionibus aliquot ad matrimonium faciētibus. O
 noua dignitas medicinæ. Agitur de capite hominis,
 & iudicis sententia pendet ex medici præiudicio. Sum
 mi pontificis pietas, si quid indulget in nonnullis, non
 aliter indulget, nisi medicorum accedat calculus. Atq;
 in decretis Romanus pontifex, episcopū eum qui de/
 latus fuerat, tanquam foedo immaniq; morbo obno/
 xius, ex medicæ rei iudicio censet aut amouendum di/
 gnitate, aut suo loco restituendum. Diuus autem Au/
 gustinus ex medicorum cōsilio fieri iubet quod facien/
 dum est, etiamsi nolit ægrotus. Idem honorem medi/
 co debitum, hoc est artis & industriæ præmium, recte
 eripi scribit ab eo qui detinet, uelut ab iniusto posses/
 sore, & quod alienum est mala fide occupante. Quin
 ñ quoq; qui conceptis precaminibus, dæmones impi/
 os è corporibus humanis exigunt, medicos non raro
 in consilium adhibent, uelut in his morbis, qui secretis
 rationibus, quædam sensuū organa spiritusq; uitiāt,
 & adeo dæmoniacam speciem imitantur, ut nisi à me/
 dicæ rei peritissimis discerni nō queant, siue sunt cras/
 siores aliqui dæmones, ut fertur illorum uaria natura,
 qui medicam etiam opem sentiant, siue morbus adeo
 penitus intimis animi recessibus insidet, ut à corpore

A uideatur

uideatur alienus. In cuius rei fidem dum ex innume-
 ris mihi compertū exemplum refero, quaeso ut me pa-
 tienter audiat. Panaceum celeberrimi nominis medi-
 cum adolescens colui, is me teste quēdam restituit, no-
 mine Phlyarium, patria Spoletanum, qui ex uermi-
 bus in nouum maniaē genus inciderat, ita ut in mor-
 bo probe teutonice loqueretur, quod (uti constabat)
 sanus nunquā potuerat. Quis imperitus rei medicae,
 non hunc daēmoniacum uel deierasset etiam? At is
 hominē facili paratoq̄ remedio menti reddidit. Red-
 ditus sibi teutonice nec loquebatur, nec intelligebat.
 Quod si quis hunc uere daēmoniacum fuisse conten-
 dat, ea sanē res uel maxime medicorum illustrat artē,
 cui compertum est & daēmones impios parēre, quem
 admodum in restituenda uita, ita & in exigendis spiri-
 tibus diuinā uirtutis tum ministrā, tum aemulā. Ne-
 que uero deerant, qui factum hoc magicis artibus tri-
 buebant, quorum ego calumniā, arti nostrā gloriae
 laudiq̄ uerto, per quam ea praestatur, quae uulgius ho-
 minum humanis uiribus praestari posse non credit.
 Optimo igitur iure, priscis seculis, cum nondum sordi-
 di quaestus & spurcae uoluptates uitiaissent omnia, me-
 dendi ars inter omnes una, diuinis ac summatibus ui-
 ris, opulentissimis regibus, clarissimis senatoribus pra-
 cipue cordi fuit, nec alia mortalium generi gratior. Si-
 quidem Moses ille magnus, nō alia ratione, quā ar-
 tis

tis medicæ, cibos suos distinxisse creditur. Orpheus
 Græcorum uetustissimus, de uiribus herbarum non
 nulla prodidisse legitur. Homerus ipse, citra cōtrouer-
 siam unicus ingeniorum fons, plurimus est, & in her-
 barum commemoratione, & in laude medicorum. Is
 & Moly nobis depinxit, herbarum omnium, teste Plī-
 nio, laudatissimam, efficacem aduersus ueneficia. Cu-
 ius inuentionem Mercurio tribuit, hac Vlysses suum
 aduersus Circes pocula præmuniens. Idē Nepenthes
 indicat in conuiujs adhibendum, quod mœrorem tri-
 stitiamq; discutiat. Porrò Machaonem, Pæonē, Chi-
 ronem, Podalirium, ut hac arte præstātes, sæpicule nō
 sine honore commemorat, quorum arte non solū he-
 roibus, uerum ipsis etiam dñs subuentum esse fingit,
 Illud uidelicet subindicans, summis etiā principibus
 medicorum præsidjs opus esse, atq; horū uitam me-
 dicis in manu esse, qui in cæteros omnes ius uitæ ac
 necis habere uidentur. Quid quod idem Poëta, libro
 Iliados undecimo huius artis professionem longe pul-
 cherrimo nobilitauit elogio: cum ait: Vnum medicū
 plaris habendum, quàm cæterorum hominū permul-
 tos. Rursum alibi medicum ita notat, ut dicat eū eru-
 ditum in omnibus, palàm testans id quod res est, hāc
 artem non una aut altera disciplina, sed omnium ar-
 tium cognitione circuloq; tum præter exactum iudi-
 cium, multo etiam rerum usu constare. Pythagoras il-

le Samius, cui diuinitatem quandam tribuebat antiquitas, de naturis herbarum nobile uolumen reliquit se legitur. Atque ut Platonem, Aristotelem, Theophrastum, Chrysippum, Catonem Censorium, Varronem præteream, quibus studio fuit, hanc artem suis uel studijs, uel negocijs admiscere, Mithridatem Ponti regem, non perinde regnum alioqui locupletissimum, non tam unius & uiginti linguarum miraculum, quam rei medicæ peritiâ nobilitauit, uereque magnum uirum declarauit, qui artis huius commentationes, & exemplaria, effectusque in arcanis reliquit, ut autor est Plinius. Cuius & hodie nobile Theriacæ genus nomine celebratur. Nunc ferè regium habetur, aleam ludere, uenari, nugas agere. At olim populi Romani principibus nihil magis erat curæ, quam ut ex longinquo nouis importandis herbis rem medicam adiuuarent, neque populo illi tum orbis domino non aliud erat munus gratius. Quid quod Christus ipse disciplinarum omnium & autor, & princeps sese non Iureconsultum, non Rhetorem, non Philosophum, sed Medicum professus est, dum de se loquens negat opus esse medico ijs, qui bene habeant, dum Samaritanus uulneribus oleum ac tinum infundit, dum sputum terræ mixtum illinit oculis cæci. Quid quod idem, hac potissimum commendatione, cum adhuc orbi esset ignotus, sese paulatim in animos atque affectus hominum insinuauit. Non au-

ro, non

ro, non imperijs, sed morborum remedijs. Quod ille nutu fecit, nempe deus, hoc medicus pro uirili sua, cura imitatur. Neq; deest his quoq; diuina uis, nimirum medēdi uiribus in hūc usum rebus à deo inditis. Nec alio uiatico magis instruxit apostolos, mandans, ut hoc protinus officio sibi deuincirent hospitem, medētes, inquit, morbis illorum, & ungentes oleo. Paulus ille magnus, dum Timotheo suo modicum uini præscribit usum, ad fulciendam stomachi imbecillitatem, nonne palàm medici partibus utitur? Sed quid hoc mirum in Apostolo, cum Raphaël angelus, Thobia cæcitati medicans, hinc nomen etiam inuenerit, apud arcanarum rerum studiosos? O cœlestem, uereq; sacram disciplinam, cuius cognomento diuinæ illæ mentes insigniuntur. Inter mortales alijs alias artes uel discunt, uel profitentur, hanc unam oportebat ab omnibus disci, quæ nulli non est necessaria, Sed heu peruersissima hominum iudicia, Nemo nescire sustinet, quis nūmus legitimus sit, quis adulterinus, ne quid fallatur in re uilissima: nec scire studio est, quibus modis id qd̄ habet optimum tueatur. In numismate nō credit alienis oculis, in negotio uitæ ac sanitatis clausis quod dicitur oculis, sequitur alienum iudicium. Quod si totius artis absoluta cognitio non potest nisi paucis contingere, qui totam uitam huic uni studio dedicarunt, certe partem eam, quæ ad tuendam ualeitudinē pertinet,

non conueniebat quenquam nescire. Etiam si bona pars difficultatis, non ab ipsa arte, sed ab improborum mendicorum uel inscitia, uel ambitione proficiscitur. Semper apud efferas etiam ac barbaras nationes sanctum ac uenerabile fuit amicitiae nomen. Atque is egregius habetur amicus, qui se fortunae utriusque comitem sociumque praebet, quod uulgus amicorum uelut hirudines aestate, rebus secundis adsint, rebus aduersis, quemadmodum illae ingruente bruma deuolant. At quanto syncerior amicus medicus, qui Seleucidum auium exemplo, quas narrant nusquam a Casij montis incolis conspici, nisi cum illarum praesidio est opus aduersus uim locustarum fruges uastantium, rebus integris ac laetis nusquam sese ingerit, in periculis, in his casibus, in quibus uxor ac liberi saepe deserunt hominem, uelut in phrenesi, phthiriasi, in peste, solus medicus constanter adest, & adest non inutili officio quemadmodum plerique terrorum, sed adest opitulaturus, adest pro capite periclitantis cum morbo dimicans, nonnunquam suo quoque periculo. Et o plusquam ingratos, qui talis amici officio seruati, iam depulso periculo medicum odisse possunt, ac non potius parentis uice colunt ueneranturque. Vulgarem amicum, qui subinde salutat obuium, ad coenam rogat, qui latus claudit, officio pensant, & talem amicum ubi deserint egere, auersantur: & ob hoc ipsum auersantur, quod intelligant illius officio nullam

nullam meritis parem gratiam rependi posse. Quod si is optimus uir est, qui maxime prodest Reipub. ars hæc optimo cuiq; uiro discenda est. Siquidẽ inter munia prophani magistratus non minima portio est, & haud scio an præcipua, dare operam, ut corpora ciuiũ bene habeant. Quid prodest depulisse hostem à mœnibus, si pestilentia intus grassans, plures tollit quàm sublaturus erat gladius? Quid refert curasse ne cui pereat census, si perit prospera corporis ualetudo? Prisci qui bonorum ordines digesserũt, primas tribuunt bonæ ualerudini. Quid enim prodest incolumis possessio, nisi ualet possessor? Proinde leges priscorum, cum nondum quæstus & ambitio corrupisset omnia, potissimum huc spectabant, ut corpora ciuium essent ualida, robusta, beneq; temperata. Ea res partim pēdet à natiuitate, partim ab educatione, partim ab exercitamentis, & uictus ratione, nonnihil etiam ab ædificiorum modo. Nimirum medici fungebãtur officio, qui bene temperata corpora iungebant matrimonio, qui nutrices adhibebant integræ ualitudinis, qui balnea publica, qui publica gymnasmata instituebant, qui ferrebant leges sumptuarias, qui mutatis ædificijs, qui sic ratis paludibus pestilentiam excludebant, qui in hoc uigilabant, ne quid esculentum aut poculentum uenderetur, quod læderet corporũ incolumitatem. Et hodie principes ferè nihil ad se pertinere credũt, si pro uinis

nis uendatur uenena, si tritico uitiato, si putribus pisci-
 bus tot morbi inuehantur in publicum. Adeo nulla
 uitæ pars est, quæ citra medicinæ præsidia recte possit
Ab utili. sit administrari. Iam uero si qui sint, qui rerum præcia
 malint utilitate quæstusq; metiri (licet hæc ars diuiniore
 est, quàm ut huiusmodi rationibus sit æstimanda) ne
 hac quidem parte cuiquam aliarum cedit artiũ. Neq;
 enim ulla magis fuit frugifera, & ad rem subito paran-
 dam æque præsentanea. Erasistratus cuius ante memi-
 ni, à rege Ptolemæo, Critobulus ab Alexandro Ma-
 gno, præmijs ingentibus ac uix credēdis donati legun-
 tur. Quanquàm quod tandem præmium non exiguũ
 uideatur, repensum seruatori capitis, pro cuius unius
 salute tot hominum milia depugnabant? Quid ego
 nunc commemorem Cassios, Carpitanos, Aruncios,
 Albutios, quibus Romæ tum apud principem, tum
 apud populum immodicũ quæstum fuisse refert Pli-
 nius. Atq; adeo quid nos hæc ex præscis ætatibus repe-
 timus, quasi non hodie cuiq; complures succurrant,
 quos hæc ars ad Cræsi opes euexerit? Rhetorica, aut
 Poëtica non alit, nisi insignem. Musicus ni præcellat,
 esurit. Iureconsulto tenuis prouentus est, ni sit eximi-
 us. Sola medicina quomodocunq; doctum alit, ac tue-
 tur. Innumeris disciplinis, infinita rerũ cognitione cõ-
 stat res medica, & tamen frequenter unum aut alterũ
 remedium alit idiotam. Tantum abest, ut hæc ars ster-
 rilitatis

rilitatis damnari possit. Adde quod cæterarum artiũ
 non ubiq; paratus est quæstus. Rhetor frigebit apud
 Sarmatas. Iuris Cæsarei peritus apud Britannos. Me
 dicum quoquo terrarum sese contulerit, suus comitat
 honos, suum sequitur uiaticum, ut in nullam discipli
 nam uerius competat uulgatissimum illud Græcorũ
 prouerbiũ: τὸ τέχνην ἢ πᾶσα γῆ τρέφει. Sed hoc ipsũ
 indignatur Plinius, aut certe apud hunc aliq, quæstum
 esse medicinæ professionem. Maior est, fateor, hæc fa
 cultas, quàm ut quæstui lucroq; seruiat. Sordidarum
 id est artium. Sed nimis ingratum est, eam solam sua
 fraudare gratia, cui nulla par gratia rependitur. Egre
 gius medicus ceu numen quoddam seruat gratis, ser
 uat & inuitos. Sed impietas est, non agnoscere numi
 nis beneficium. Nihil ille moratur mercedem, tu tamẽ
 dignus, qui legibus mulcteris ob insignem ingritudi
 nem. Iam haudquaquam me fugit, hanc egregiam ar
 tem & olim apud ueteres audisse male, & hodie apud
 indoctos quosdam male audire. Catoni non placuit, *Confutatio.*
 non quod rem damnaret, sed quod ambitiosam Græ
 corum professionẽ non ferret homo mere Romanus.
 Isq; tantum tribuit experientiæ, ut artem esse nolue
 rit, sed idem uniuersam Græcorum philosophiam ex
 urbe pellendam censuit. Existimabat homo durus, ad
 purgandum hominis corpus sufficere brassicam & cre
 bros uomitus, & tamen ille ipse medicorũ hostis, ob

B seruatione

seruatione medicinae, in extremam usque senectutem robur infractum tutatus scribitur. Solis, inquit, medicis summa occidendi impunitas est. At hoc nomine magis suspiciendi boni medici, quibus cum in manu sit, non solum impune, uerum etiam mercede occidere, tamen seruare malunt. Quod possunt, facultatis est: quod nolunt, probitatis. Decatur iam passim inter pocula temulentorum adagium: Qui medice uiuit, misere uiuit. Quasi uero felicitas sit, distendi crapula, rumpi uenere, turgescere ceruisia, sepeliri somno. Sed istos Sycophantas quid opus est oratione refellere, cum ipsi petulantiae suae satis magnas poenas dent arti, mox podagra contorti, paralyti stupidi, desipiscetes ante tempus, caecutientes ante senectutem, iamque prius uituperatae medicinae, exemplo Stesichori, seram canunt palli nodiam miseri. Et tamen his licet indignissimis, artis bonitas non grauatur esse praesidio quantum licet. Sunt qui mutuato ex uetere comedia scommate, uocent medicos *καρφάγες*. Quasi uero non isto nomine uel praecipue laudari mereantur, qui quo subueniant hominum calamitatibus, ex illa sua sublimitate sese ad haec sordida deiciant. Quod si medicis tantum esset supercilium, quantum istis est procacitatis, liceret passim impune mori. Verum habet hoc ars nostra cum bonis regibus commune, ut bene faciat, ac male audiat. Quod si maxime sunt, ut sunt in hoc ordine, qui se pro medicis gerunt.

runt, cū nihil minus sint, quàm medici. Si sunt, qui pro remedijs uenena ministrant, si sunt qui ob quæstum aut ambitionem ægrotis male consulunt, quid iniquus est, quàm hominū uitia in artis calumniā detorque-
 re? Sunt & inter sacerdotes adulteri, inter monachos homicidæ ac piratæ, sed quid hoc ad religionem per se optimam? Nulla tam sancta professio est, quæ non alat sceleratos aliquot. Votis quidem omnibus optandum, omnes principes eiusmodi esse cuiusmodi decet esse, quicq; censeantur hoc digni nomine. Nec tamen ideo damnandus est principatus, quod nonnulli sub eo titulo prædones, reiç publicæ hostes agant. Optarim & ipse medicos omnes uere medicos esse, nec in his locum dari Græcorum prouerbio: ποδοίβη κέντ, παύροι δέ τε γύε ἀροτήεε. Optarim ab omnibus eā præstari sanctimoniam, quam Hippocrates sacramēto uerbis solennibus concepto à professoribus exigit. Neq; tamen huc non enitendū est nobis, si à plerisq; negligi conspiciamus. Sed quoniam huius argumenti tanta est ubertas, uiri præstantissimi, ut difficillimum sit in eo dicendi finem inuenire, ne nō præstem, quod initio sum pollicitus, tempestiuum arbitror, uniuersas eius laudes summatim complecti. Etenim si permul-
 tas res sola commendat antiquitas, hāc artem primā omnium reperit necessitas. Si scientiam autores illu-
 strant, huius inuētio semper dñs attributa est. Si quid

Epilogus.

autoritatis addit honos, non alia tam passim ac tam
 diu diuinos honores meruit. Si magni fiunt, quæ sum-
 mis uiris probatur, hæc summos reges, hæc primates,
 non solum delectauit, uerum etiam illustrauit. Si diffi-
 cilia quæ sunt, ea sunt & pulchra, nihil hac operosius,
 quæ tot disciplinis, tantarum rerum peruestigatione
 usuq; constat. Si dignitate rem æstimamus, quid ex-
 cellentius, quàm ad dei benignitatem proxime accede-
 re? Si facultate, quid potētius, aut efficacius, quàm to-
 tum hominem certo exitio periturum ipsi posse resti-
 tuere? Si necessitate, quid æque necessarium atq; id, si-
 ne quo nec uiuere, nec nasci licet? Si uirtute, quid hõe-
 stius, quàm seruare genus humanum? Si utilitate, nul-
 lius usus neq; maior est, neq; latius patet. Si compen-
 dio, aut hæc in primis frugifera sit oportet, aut ingra-
 tissimi mortales. Vobis igitur magnopere gratulor exiti-
 mij uiri, quibus contigit in hoc pulcherrimo genere
 professionis excellere. Vos adhortor optimi iuuenes,
 hanc toto pectore cõplectimini, in hanc neruis omni-
 bus incumbite, quæ uobis decus, gloriam, autoritatē,
 opes est cõciliatura, per quam uos uicissim amicis, pa-
 triæ, atq; adeo mortalium generi, non me-
 diocrem utilitatem estis allaturi.

D I X I.

E R A S M V S